

TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

(7:de årg.)

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

Stockholm 1911, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

<p>Nr 8 Augusti</p>	<p><i>Prenumerationspris:</i> 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnnummer 10 öre.</p>	<p>Redaktör: Anna Lindhagen.</p>	<p>Morgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.</p>	<p>1911</p>
-------------------------	---	--------------------------------------	---	-------------

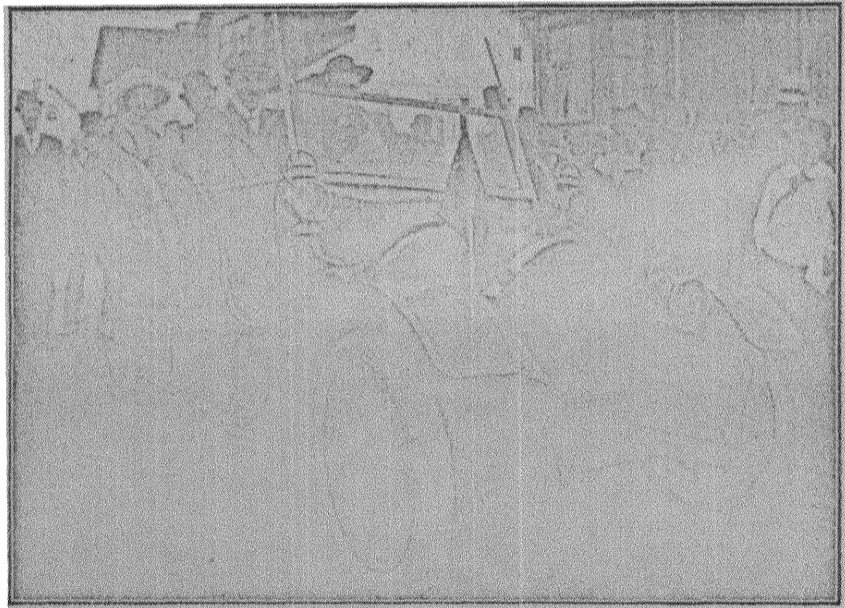
I valtider.

Vårt intresse delas i dessa dagar mellan tvenne företeelser inom landet, var för sig en fas av den stora striden för mera bröd och frihet åt de fattiga: lockouten inom byggnadsindustrin och förberedelserna för höstens andrakammarval.

I tyrannisk lust att förtrycka ha de organiserade arbetsgivarna inom byggnadsindustrin vräkt ut tusentals arbetare i sysslolöshet, för att med hungerpiskans svidande slag tvinga dem in på försämrade lönevillkor och under utökat arbetsgivaregodtycke. Det ser dock ut, som om lockoutgalningarna räknat fel rätt grundligt. De ha icke visat sig äga förmåga att giva svältkriget den av dem önskade omfattning

(medan arbetsgivarna beräknade att lockouten skulle omfatta 40,000 man har den i själva verket träffat endast något mer än 8,000) och inom arbetarlägret är stämningen god och förhoppningarna stora på en för dem segerrik utgång av striden.

Den andra fasan av kampen för brödet föres på det politiska fältet. Trots alla sina skändliga trasselstreck, som stänger massor av myndiga män ute från rösträttsutövändet och som helt förvägrar kvinnorna att öva inflytande, trots detta

Röda bilen nr 1 i arbete.

öppnar i år den Lindmanska rösträttsreformen en möjlighet för nya skaror av valmän att med sin röst öva inflytande på andrakammarvalens utgång. Det är klart, att de olika politiska parterna häri finna en anledning att stegra intensiteten i sin agitation. Det gäller

icke blott nu att söka bevara anhängarna inom den gamla valmanskåren; också de nya måste inrangeras under partimärkena.

Det socialdemokratiska partiet har långt större anledning än något av de konkurrerande partierna att genom ihärdig propaganda söka för sina syften samla de nya valmännen. Dessa tillhöra alla de fattiga klasserna och om de rätt förstodo sina intressen skulle de utan vidare gå med oss i kampen mot en folkutplundrande herremakt och ett för tryckande fåtalsvälde.

Men ack, hur mycken okunnighet och fördom hindrar ännu landsbygdens fattiga att söka de rätta vägarna ur sina bekymmer! Vår propaganda har ej än nått så vitt som är nödigt och som den måste nå under den

na betydelsefulla valsommar. Partistyrelsen har ju också, det förtjänar att fastslås, visat sig rik på initiativ och arbetslust. Även andraorgan för det socialdemokratiska valarbetet visa sig fungera förträffligt och särskilt den socialdemokratiska ungdomen har gjort en insats,

som överglänser mycket av det andra. Idén om en agitation med röda bilar är helt enkelt överdådig. Jag har haft nöjet att fara med röda bilen nummer ett en fjorton dagar i södra Sverge — röda bilen nummer två har som bekant tagit de norra delarna av landet på sin lott. Överallt storartad anslutning till mötena. Då annars några tiotal möta fram till mötena har röda bilen samlat åhörare i hundratal och där i vanliga fall mötesdeltagarna räknats i hundraden ha bilmötenas publik räknats i firsiffriga tal. Och bland dessa som kommit att höra biltalarnas förkunnelser ha varit många, många, som man i annat fall aldrig skulle kunnat förmå att gå och höra socialistisk förkundelse. Icke minst kvinnorna ha visat sig intresserade. Alltid glatt vinkande utmed vägarna, där bilen gått fram, och i intresserade klungor vid mötena. Min tro att just vårt parti en gång har mycket att hoppas av kvinnornas insats, har erhållit god näring under den korta bilfärden.

Överallt, icke minst där folkförbundenas blåa bil gjort fullständigt fiasko, mottogos våra föredrag med entusiasm. Men så var det ju också alla fattigas och tillbakasattas evangelium vi predikade, när vi ställde samhällsföreteelserna i socialdemokratisk belysning. Överallt sjöd harmen het över fåtalets krassa klasspolitik, över mållöst militärslöseri, som hindrar det sociala reformarbetet, över allt detta högerhyckleri, som i valtider lovar runt åt även de fattiga, men som efter valen såväl som före omsättee i ett hänsynslöst utnyttjande av statsmakten till förmån blott för det förmögna fåtalet, men till skada för de många fattiga, som se sitt bröd bli allt dyrare genom tullutplundring och annat och som finna området för sin frihet allt mer och mer sammanträngt och kringgärdat.

Må vi alla hjälpa till att underblåsa denna harmkänsla mot de nu härskande! Därför behövs inga hatfulla predikningar, blott upplysning om vad som verkligen hänt och händer. Alla kunna vi göra något för en framgångsrik valstrid för socialdemokratin. Envar kan på något sätt agitera bland vänner och bekanta. Och envar, man som kvinna i vår kämpaskara, har plikt att göra det mesta han eller hon förmår. I en strid, som gäller folkets väl och ve, våra allra vitalaste intressen, i den striden får ingen vara likgiltig och lat. Intresserad medverkan av envar efter måttet av sina krafter —

det vare vår lösen och vår lag under valkampens skickensedigra veckor, och dagar!

P. A. H—n.

Kvinnorna och årets riksdagsmannaval.

Vid 1908 års val till riksdagens andra kammare satte kvinnorna ganska stor förhoppning och tillit till den vänstermajoritet som då valdes, för sista gången genom det gamla valsättet.

Denna vår tillit har ju icke förverkats av vänstern, vilket man finner vid en blick tillbaka på den gångna treårsperiodens arbete. I den mängd av motioner, som av vänstern och isynnerhet vårt partis fraktion väckts i riksdagen, ha ett flertal varit speciellt riktade på frågor och reformer som vi anse vara alldeles särskilt kvinnofrågor, förutom att de flesta reformkrav som vänstern framställt beröra kvinnorna och deras intressen, både i hemmet och i samhället.

Att nu så få positiva resultat vunnits i detta arbete, veta vi att det åter beror på högerens motstånd mot allt som anses ägnat att gagna de betryckta och utanför samhället stående medborgarna.

I den nu pågående valrörelsen är det därför av den allra största vikt att kvinnorna och isynnerhet våra arbetarkvinnor deltaga med liv och intresse och åter energiskt rikta valmäns och kandidaters uppmärksamhet på våra skilda frågor. Vi måste finnas på alla valmöten, interpellera kandidaterna och fordra bestämda och bindande löften av dem om deras arbete för våra krav.

Det är icke endast valmännens intressen som genom riksdagsmännen skola föras fram utan *hela folkets* och till det höra ju ändå vi kvinnor, trots vi äro utan »medborgerligt förtroende». Det finnes, som flera gånger framhållits, inte en stor samhällsfråga utan att den tränger in på kvinnornas områden och livsintresse. Således är vårt arbete och deltagande i årets valrörelse icke endast berättigat utan också tvingande för oss.

Vilka äro nu våra olösta frågor? Desamma igen som vid 1908 års val. Skolreformer, om folkskolan som botten-skola, yrkesskolor, bättre skolhygien; effektiv nykterhetslagstiftning; moderskapsförsäkring och hemarbetslagstiftning, barnarbetets inskränkning och nattarbetsförbud för männen; tullfrågan; fattigvårdens humanisering och först och sist och åter igen *kvinnornas rösträttsfråga*.

De sista tre åren ha lärt oss fullständigt den Lindmanska rösträttsens alla brister och då nu männen gå till val första gången på densamma, så måste vänstern redan nu från början taga med i valstriden kravet på ny författningsrevision. En »allmän» rösträtt som uteslänger *alla kvinnor* och som genom orättvisa och skymfande valsträck ute-

stänger 50 och på sina håll ända till 80 procent av valmännen måste föras en intensiv kamp emot. Och i den striden ha arbetarkvinnorna sin givna plats. Vi nöja oss icke med en rösträtt på samma villkor som för män, sådan den Lindmanska rösträtten nu är, utan vi måste föra fram energiskt och intensivt kravet på verklig allmän rösträtt utan dessa förhatliga streck. Det må sägas om oss att vi arbeta för männens sak, då vi fordra streckens borttagande i vårt krav på kvinnorösträtt. Men då det finnes så stora skaror rösträttslösa män inom *vår* klass just genom det nya valsättet, ha vi ingen anledning att arbeta för och tacksamt taga emot samma rösträtt och uteslänga även 50 till 80 procent arbetarkvinnor.

Således är arbetarkvinnornas rösträttsfråga i stort sett även den en klassfråga. I övrigt ha kvinnorna i denna fråga som i alla våra andra reformkrav sina bästa och pålitligaste befrämjare inom arbetarklassen och det är så naturligt. Alla utanför samhället stående ha gemensamma intressen i sin kamp för frigörelse och i denna kamp ingår som ett led även årets valrörelse. Låt oss därför vara med i den och visa att vi ha ett levande intresse för de stora samhällsfrågorna, att vi äro kvinnor som fordra vår rätt att äga bestämmande och inflytande på allt som genom riksdag och lagstiftning beslutas.

Vi äro arbeterskor, vi äro mödrar, vi ha ansvar för oss själva, våra barn och våra hem, därför äro vi med i all strid, för *allt* som befrämjar kvinnornas och arbetarklassens frigörelse.

R. G.

Högerkvinnorna och rösträttsfrågan.

Omedelbart efter den stora internationella kongressen i juni sammanträdde L. K. P. R:s centralstyrelse varvid bl. a. avgjordes Landsföreningens ställning, till riksdagsmannavalet i höst och fattades följande resolution:

»Av statsministern avvisande svar till centralstyrelsen i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt i januari 1911 liksom av riksdagsdebatterna och voteringsresultaten i maj samma år framgår otvetydigt att Landsföreningen för uppnående av sitt mål intet understöd har att vänta av den nuvarande regeringen eller högerpartierna. Med beklagande härav betonar Landsföreningen att högern framtingat den nuvarande situationen. Landsföreningen vill sålunda under de stundande andra kammarvalen understödja endast de partier som upptagit kvinnans politiska rösträtt på sina program och arbetat för den inom riksdagen.

De medlemmar av F. K. P. R., vilkas allmänna politiska åskådning hindrar dem att deltaga i detta valarbete, må i stället arbeta för vår rösträttsfråga inom kvinnornas egna led.»

Varje intresserad kvinnorösträttsvän, som i vart fall fått nog av alla de upp-vaktningar Landsföreningens styrelse då och då företagit inför dem som makten hava, kunde ej annat än med tillfredsställelse se att Landsföreningen äntligen beslutat sig för handling, i all synnerhet

efter det övermåttan nonchalanta sätt, varmed högermajoriteten i riksdagens första kammare — och minoriteten i den andra — behandlat kvinnorna och deras rösträttsfråga under den nu gångna riksdagsperioden och närmast vid årets riksdag.

Men denna resolution, som sålunda kommit som en given följd av förhållandena, synes emellertid icke mottagas med den förståelse av föreningens medlemmar, som man hade kunnat vänta av för sin rätt kämpande kvinnor. Det är i synnerhet högerkvinnorna som opponerat sig emot beslutet, mer eller mindre sakligt, det måste sägas. Så har t. ex. ett möte av högerkvinnor i Gävle fordrat beslutets upphävande samt hotat med utbrytning. Förslag har även framkommit om bildande av kvinnogrupper inom Allmänna valmansförbundet. Men knappt så överväldigande, som Cecilia Milov synes tro, verkar hennes »offentliga tillkännagivande» i Sthlms Dagbl. att hon anmält sitt utträde ur föreningen. Det kanske märkligaste inlägget i denna diskussion gent emot Landsföreningens centralstyrelse (om också ej det sakligaste) är ett från »Medlemmar i Upsala P. K. P. R.» De säga bestämt ifrån, att de anse ej rösträttsfrågan så viktig så de vilja ha den löst på vad väg som helst, utan skola gärna vänta. Under väntetiden, heter det, vilja vi arbeta på vår egen utveckling, göra oss behövliga

för samhället tillvinna oss den aktning och det förtroende o. s. v. Kvinnans utveckling till en *verklig personlighet* är för oss *det viktigaste och ännu så länge det närmaste målet* (kurs. av undertecknad) o. s. v. Således: dessa synpunkter är det som fört fram protester. En obotfärdig man skulle inte kunna ha sagt det bättre.

Ja, vi ekola icke tvista med högerkvinnorna om deras utveckling, det är mycket möjligt att ännu återstår mycket att lära för den som icke fått tillfälle att fostras och prövas i livets bittra och hårda skola. Jag påminner mig livligt ett yttrande som fälldes vid den för ett år sedan hållna arbetsrekonferensen, av en arbetsledare t. o. m.: »Önska damerna verkligen lära känna en arbeterskas liv och levnadsförhållanden så ställ er ett år eller två på en fabrik!» Ja, vi som äro utkastade i livet behöva icke dela vår tid just mellan middagar, baler och bjudningar i oändlighet för att på lediga stunder studera de sociala spörsmålen, nej, vi få dagligen läxor dem vi *aldrig glömmes* och jag tror säkert att varenda självförsörjande och arbetande kvinna, gift eller ogift, kan säga detsamma vilken samhällsklass hon än må tillhöra och det är med stöd av dessa våra erfarenheter som vi anse oss ha rätt att tillkämpa oss rösträtten. Att nu högerkvinnorna frukta att detta genom Landsföreningens taktik skall gå

för fort är väl er dast ett utslag av den egoism som högern alltid visar sig behärskad av då det gäller reformfrågor.

Att frågan är och kommer att bli synnerligen allvarlig förstår man av det svar fröken Anna Whitlock ger i »Dagny». Hon påpekar att lokalföreningarna ha att uttrycka sin mening vid nästa val av centralstyrelsemedlemmar och att om det visar sig att lokalföreningarna ej stå bakom Landsföreningens beslut — styrelsen förmodligen lojalt skall draga sig tillbaka — ett uttalande, som visar att centralstyrelsen fattat sitt beslut efter moget övervägande och står eller faller med det.

A. Ö.

I arbetarfrågan som i andra stora framtidsfrågor är det ej enskild rätt mot allmän säkerhet, ej enskild välfärd mot det allmännas bästa, lyckoläran förkunnar. Nej, den förkunnar: att allmän säkerhet skyddas bäst, när enskild rätt vidgas; att det hela står bäst, när var enskild när de för hans kraftutveckling mest gynnade livsvillkoren: att de »självförvållade lidanden», om vilka samhällsbevararna städse orda, äro tvillingfödda med de *samhällsförvållade!*

Ellen Key.

Några drag ur det industriella Englands skaplynne.

av

Gustaf F. Steffen.*)

Fabriksstaden Oldham.

För att få litet mera insikt i dessa ting antog jag under min vistelse i Manchester några inbjudningar att se fabriker och iakttaga arbetsförhållandena i spinneristaden Oldham. Det var en söndagseftermiddag och jag hade en hel timme travat omkring på Manchesters ödsliga gator mellan rader av idel tillbommade butiker och restauranter, funderande på hur jag skulle undslippa det kommersiella vidundrets hemska söndagsstämning. En idé! Varför icke fara ut och titta på Oldham med detsamma, ehuru mitt »arbete» där egentligen icke krävde min närvaro förr än på måndagen?

Bland arbetsfolk är den engelska söndagen aldrig så bottenlöst förtvivlat ledsam som bland de i allo mer »korrekta» medelklassmänniskorna — jag hade sålunda blott utsikt att vinna på att utbyta en blandad medelklassstad mot en av de mest oblandade arbetarstäder i England.

Tänkt och gjort. En halv timme senare ångar jag ut från Oldham Road Station, lämnande Manchesters trista

*) Ur »Brittiska Strövtåg», Albert Bonniers förlag.

vilodagstystnad bakom mig. Tyvärr är det landskap, som jag nu far igenom, i sitt slag lika svårmodigt. Man blickar ut över ett enda, sammanhängande fabriksfält: fabriker och arbetarstäder, mer fabriker och arbetarstäder, regelöst spridda över slätter och kullar, en kolgruva här och där samt tallösa rännen och dammar med svart, ångande fabriksvatten. Det fattas mellan de glest spridda gatlängorna icke plats för växtlighet — men likväl saknas denna senare. Backarna se svarta och avbrända ut, som om milliarder orientaliska grashoppor nyss farit fram över dem. Till och med trädplanteringar saknas. Och detta *har* varit ett grönt och ingalunda fränstötande landskap!

Varför skulle människorna komma i sådana massor till denna fuktiga nejd, att de trampade bort all grönska och nödgades bo liksom på den kala, svarta botten av ett hav av dystra stenkolsdimmor? »För att förtjäna sitt uppehälle med den angenäma och lönande bomullsspinnningen, som kräver fuktig luft och mycket stenkol» — svara vissa nationalekonomer med ett belåtet småleende.

Allt ifrån storindustrialismens begynnelse ha de engelska arbetarna visat en förfärande likgiltighet för sin omgivnings beskaffenhet. Med samma beredvillighet, som de avpassat sig för det gränslöst enformiga och själsdödande matandet av hart när automatiska maskiner och fogat sig i den militäriskt omedgörliga disciplinen i de stora fabriker samt format hela sitt familjeliv efter fabriksystemets egendomliga behov av kvinnors och barns

arbetskraft — med samma obegränsade passivitet ha de hållit till godo med alla de vidriga yttre förhållanden, som fabriksdriften behagat skapa omkring dem.

Nu måste de med mycken möda och kostnad *uppfostas* till att i vissa avseenden ställa högre, mer naturenliga anspråk på tillvaron. Englands filantroper och socialreformatorer jubla, som om de vunnit en seger över en svår nationallast, då de, genom frikostiga gåvor av parkanläggningar och ett ivrigt predikande om dessas rätta användning, lyckats förstå någon fabriksstads arbetarbefolkning att visa en smula intresse för blommor och trån och att föredraga en aftonpromenad på friska gräsmattor framför att efter slutat dagsarbete stå och hänga omkring krogdörrarna i någon stinkande gränd.

Efter en irrvandring genom folktomma gator, kantade med ofantliga fabriksbyggnader och ändlösa rader av små fyrkantiga, sammanbyggda tvåvåningshus, kommer jag fram till en vacker parkanläggning, skänkt till staden av en jordägande parlamentsledamot. Även här är det rätt folktomt, ehuru aftonen är synnerligen väcker. Man ser mest äldre gift folk av omiskännelig arbetartyp spatsera upp och ned i gångarna. Här och där driva smärre grupper av välklädda pojkar och flickor omkring, nojsande med varandra på ett för fabriksungdom rätt hyfsat sätt. I trots av den påfallande människobristen har denna promenadplats dock sitt intresse för oss, ty den är högt belägen och erbjuder en god utsikt över en stor del av staden..

Jag förstår utan svårighet att ryktet talat sant, då det utpekade Oldham som idealet av en blomstrand, modern fabriksstad. En för vår storindustrialism i dess bästa humör mer karaktäristisk stadsvy får man väl leta efter i England. De hundratals, genom sina fönsterrika mur- ytor och skyhöga skorstenar iögonfallande jättefabrikerna, som omgiva oss på alla sidor, se helt nya ut, äro synbarligen uppförda utan njugghet med kapitalut- läggningen och vittna för ett öga, som vant sig att iakttaga deras konstruktiva detaljer, redan i sitt yttre om, att arbets- salarna måste vara av väldiga dimensio- ner samt ljusa och luftiga och efter all sannolikhet frikostigt försedda med alla de senaste förbättringarna inom maskin- och fabrikskonstruktionen. De göra ett ganska ståtligt och tämligen renligt in- tryck samt väcka ovillkorligen föreställ- ning om att på det mest fulländade sätt vara avpassade för sitt ändamål såsom produktionsinstrumenter i en tid, som ställer de högsta fordringar på att få arbetet utfört massvis, snabbt, likformigt och — billigt.

I full överensstämmelse med detta in- tryck är anblicken av de låga, maskin- mässigt en- och likformiga, men snygga och om en för arbetarvärlden synnerligt hög allmän bekvämlighetsstandard vitt- nande boningshusen, vilkas längre eller kortare, varandra i räta vinklar korsande rader bilda ett tätt nätverk mellan fabriks- jättarna. Vart man vänder sig är skåde- spelet alldeles detsamma: präktiga fabri- ker och snygga, om en viss bekvämlighet vittnande arbetarbostäder — och absolut intet annat än fabriker och arbetarbostä- der. Oldham är i ekonomiskt hänseende, liksom i politiskt och varje annat, ett det mest demokratiska samhälle i Eng- land, har man sagt mig. Här är det lika sällsynt att finna en familj med mindre än trettio kronor i veckan som att finna en med mer än 5,000 kronor om året. Här äro — under någorlunda normala affärstider; *nota bene* — de som hava mindre och de som hava mer, än som fordras för alla livets förnödenheter och några av dess lyxartiklar, lika få- taliga och av lika ringa inflytande på ställets sociala fysionomi.

Det är en egendomlig erfarenhet att på detta sätt en gång komma ansikte mot ansikte med det storindustriella systemet i dess mest typiska form, men utan det vanliga biverket av smutsig armodsförnedring å ena sidan och prä- lande rikedomförhållande å den andra. Om man för ett ögonblick tillståndjer sig att glömma, att dessa ting nog existera i samband med livet i Oldham också, ehuru de för ovanlighetens skull äro undanskymda i den sociala tavlans bak- grund, kan man ju föreställa sig, att man har att göra med en förebild av ett framtida demokratiskt samhälle. Vårt eget storindustriella produktionsystem, utan sina fattiga och sina rika — skulle det giva samhället denna karaktär av blytung likformighet, intresselös medel- mätta, försöffande enformighet och poesi- lös välmåga, som vårt kära bomulls- spinnande Oldham i så hög grad besitter?

Den socialistiska agitator, som står på en stol och håller tal till en liten skara manliga arbetare, då jag kommer ur parken, hör emellertid till dem, som taga de obestridligt grundläggande mag- och maktfrågorna först och med orubblig optimism låta framtiden sörja för sina egna livsideal. Han präntar i sina åhö- rare, att det i textilindustrierna alltjämt stadigt kring sig gripande kvinno- och barnarbetet innebär en fara för hela klassens levnadsstandard, bland annat emedan de vuxna männen få det allt svårare att finna någon sysselsättning alls inom distriktet. För övrigt bör Eng- lands arbetarbefolkning icke längre i får- aktig undergivenhet anförtro sina natio- nalekonomiska och politiska angelägen- heter åt de vilt spekulerande och enligt klassegoismens grundsatser politiserande storkapitalisterna. Såväl genom kommu- nalstyrelsen och parlamentet som genom fackföreningarna kunna de stora massorna sörja för, att samhällsutvecklingen ej fortgår utan tillbörlig hänsyn till deras intressen. Till slukläm har det förträff- ligt stiliserade och framsagda talet en uppmaning till åhörarna att värma upp sig för ett högre samhällsideal och att genom oförtrutet arbete på detsamma förverkligande göra sig förtjänta av, att de kommande generationerna behålla dem i tacksamt minne.

(Forts.)

Nya politiska broschyrer.

Från Frams förlag har utkommit ett par politiska broschyrer, vilkas sprid- dande bör kunna göra god nytta i val- agitationen. Den ena, som bär titeln Högerens lurendröjerier och Liberalismens valbluffar är författad av Fredrik Ström och Z. Höglund och utgör en skarp vid- räkning med bägge de borgerliga parti- erna, gentemot vilka den uppställer socialdemokratien som det parti hela det arbetande folket måste sluta sig till. Priset är 25 öre för denna skrift.

Den andra broschyren heter Blå bilen, en stridsskrift mot det sociala eländets apostlar, och påvisar det s. k. Folkför- bundets politiska falskspelarroll och ka- raktär av högerbulvan. Den är skriven av Hjalmar Gustafson.

Envar, som ser en orätt — enskild eller samhällelig — utan att i sin krets väcka harm mot densamma; envar, som slött för summer de möjligheter till verkan och sam- verkan, varigenom man kunde lätta arbetets villkor eller stegra livets värden för sig själv och andra; envar, som modlös viker undan för de mödor sammanslutningsarbetet kräver, varje sådan man eller kvinna syndar icke allenast genom sin egen underlåtenhet. Nej, de smitta även andra; de utbreda genom sin modlöshet lika lätt fruktan och tvivel om- kring sig, som ett enda utrop av skräck gör en folkmassa vetlös!

Ellen Key.

Ur Drömmar och Stridslinjer

av
Carl Lindhagen.

De parlamentariska vägarna.

Det enda, som kan utföra denna be- fruktande ande inom parlamentarismen och hålla den uppe från förfall, heter *sakpolitik*, en politik, som fast och oblid- kelig överallt, vid alla tillfällen och i alla ämnen utan dagtingan och utan effekt- sökeri vill föra fram sanningen och ingen- ting annat än sanningen. Hur skulle också allt detta, som är fruset, kunna tina upp och människorna åter finna var- andra, om icke ett bemödande gör sig gällande att rättens sol må oavlättligt sprida sin värme över allt och alla in i de dol- daste skrymslen. Detta kan sakligt sett också kallas en partilös politik. Endast ett parti, som vill avskaffa orättvisorna, har möjligheter att inrikta sig på den- samma.

En sådan sakpolitik på parlamentarisk väg kan också godtaga hur små fram- steg som helst, blott den håller motiven klara och tillser, att det ej förhindrar, utan påskyndar arbetet. Den har även vissa konsekvenser.

Socialdemokratien måste till en början avstå från sin exklusivitet. Denna har varit förklarlig i rörelsens begynnelse. Numera är den mera ett uttryck för det ovannämnda vacklandet och för en känsla, väggledad kanske av erfarenhet, att per- sonerna fångslas och förlora sin kraft, om de beblanda sig med det, som skall be- kämpas. Ställningen bör förändra sig, så snart partiets opinion håller före att här räcker det ej att stå alltför mycket utan- för huset, ofta maktlös hänvisad till oväsen och utslagning av fönsterrutor, utan att man måste tränga in och genomsyra det hela. Partiets representanter få då ett verkligt stöd nedifrån och kunna med fri- modighet och bevarad självständighet föra sina valmäns talan mot orättvisorna på alla ställen. Med en sådan fullmakt bör den intima beröringen med allt det, som konstituerar de reaktionära makterna, snarare verka som en slipsten på oberoendet och ständaktigheten, under det man på samma gång får en försonligare syn på personerna, vartill även den materialistiska historieuppfattningen uppfordrar. —

(Kap. Kätterier.)

De första kristna vandrade mot ett tusenårigt rike, vägleda av den mäktiga stämman: kommen till mig I alle, som arbeten och ären betungade och jag vill vederkvicka eder. Tänkarne i skilda ti- der hava av sanningens och rättvisans idéer byggt upp en idealstat, där frihet, jämlikhet och broderskap skulle råda. Nutidens fattiga lägga mödosamt sten vid sten till ett framtida lyckligare samhälle, samlande sig under den tändande lösen: proletärer i alla länder, förenen eder.

Intet är så mäktigt och gripande som allt detta sammanlagt. Det är allt sam- ma sak, samma människoandens strävän-

de mot rättens rike. Framtidens samhälle med dess fred på jorden kommer aldrig, förrän människorna samlat sig om det verkliga innehållet, det gemensamma, enhetliga i dessa stora strömningar.

När skall den komma, den goda viljan till en sådan samling? Finnes det ingen möjlighet att till ledning för vårt arbete fläta ihop åtminstone ett rättesnöre av de många lösa trådarna? Socialismen, nutidens arbetande representant för dessa idériktningar, skall kunna bereda utväg därtill, i den mån den får möjligheter att utveckla sig och gå fram från klasskamp av industriarbetare och deras vederlikar mot en allt omfattande *humanism*.

Hemmet.

För tredje gången har jag just läst referatet över Selma Lagerlöfs tal på Kgl. Operan. Det måtte ha varit något att höra på detta. Referenten talar om andakt hos åhörarna, man blir ju andäktig bara av att läsa referatet. »Jag har ej gjort annat än skapat ett gott hem», läser Selma Lagerlöf i leendet hos Rembrandts borgarkvinna.

Vilken ström av tankar för ej ett sådant uttryck med sig! Vilken kvinna har ej någon gång drömt om ett hem! För många innebär drömmen endast en fil av eleganta rum, så många är som möjligt njutna i idel bekvämlighet och all upptänklig lyx. För de många tusenden däremot, som sällan våga vika en hårsman från det allra nödortfigas gräns vid förverkligandet av drömmen om ett hem, innefattar den drömmen allt vad de äga. Allt det bästa, vackraste och starkaste av deras känslor koncentrerar sig kring tanken på hemmet. Det är inte endast belåtenheten med nuet man läser i leendet hos kvinnan, som lyckats skapa ett hem. Tanken finner bakom detsamma ett mer eller mindre strävsamt arbete.

Det är kanske svårt att avgöra hos vilken belåtenheten är störst, hos den välbeställda borgarkvinnan, vars huvudsakligaste arbete ligger i övervakandet av andras arbete, eller hos arbetarekvinnan, som själv får göra allt i sitt hem. Hennes arbetskraft har kanske tagits i bruk även utom hemmet, kanske i borgarfruns, för att hålla dennas bättre samman. Även om arbetarhustrun inte har lyckats skapa ett hem i samma mening som de ekonomiskt bättre lottade kvinnorna, utan endast en ambulerande tillflyktsort, där familjens medlemmar kunna samlas och rådslå om sitt arbete och sina närmaste uppgifter, återfinnes hos henne ändå leendet.

Men det har inte varit alla förunnat att ens skapa ett sådant torftigt hem. För hur många är inte hemmet en enda kedja av lidanden, kanske först i föräldrahemmet, sedan i det egna. Hur många förspilda människoliv få ej skrivas på dessa hems konto. Hur många parodier på människor uppväxa ej inom de hundraden parodier på hem som nu

Arbetarkvinnor! Kamrater!

Svenska folket står åter inför val! Val till den kammare som har till uppgift och som kallats representera *folkets* vilja och intressen. Hur dessa uppgifter hittills motsvarats av verkligheten veta vi alla mer än väl — vi veta det genom den Lindmanska rösträttsreformen. Vi ha lärt känna det genom svälttullar och klasslagar, genom rusdrycksmonopol och militarism och i att mer än halva nationen, kvinnorna, ännu äro utan inflytande och orepresenterade.

I något större utsträckning än hittills kommer andra kammaren i år att kunna kallas folkvald genom att inkomststrecket är borta. Det är ju också verkan av denna utsträckning, regeringen säger sig vilja invänta, innan den vill giva besked om kvinnorna skola anses värdiga som valmän och representanter av vårt folk eller ej — men vad än regeringen må komma till för ett resultat, *folkvald* blir andra kammaren *aldrig* förrän även kvinnorna få deltaga i valet av representanter. — Nåväl, vi äro utestängda från riksdagen men även vi hava möjlighet att medverka till en lycklig lösning av de stora samhällsfrågorna genom att vid valmöten föra fram våra önskningsar och arbeta för att de kandidater väljas som med öppen blick för orättvisorna sätta in sitt livs strävan på att erövra rätt åt alla — lycka åt alla.

Vi arbetarkvinnor behöva då icke tveka om vilken väg vi böra gå, vilket parti vi böra stödja. Det socialdemokratiska arbetarepartiet har i sitt manifest, ställt "*till Sveriges arbetande folk*", tydligt och klart angivit sin ställning till de stora frågor som vi hoppas inom den närmaste framtiden se lösta, frågor som icke utan vårt partis medverkan och starka representation skola komma att lösas efter folkets sinne och till dess välfärd.

Arbetarkvinnor! Kamrater! Kom ihåg att vi behöva rösträtt för att kunna värna och skydda våra egna ekonomiska livsintressen såsom lönearbeterskor och mödrar. Låt oss därför göra allt i vår förmåga står för att visa de maktägande att ute i landet växer sig opinionen för kvinnans medborgarrätt allt starkare, växer sig alltmer in i folkmedvetandet.

Kvinnor, sluten er till valrörelsen, känn plikten och ansvaret och medverka till att ett lyckligt resultat uppnås!

Soc.-dem. Kvinnokongressens Arbetsutskott.

finnas. Hemmet och familjen är ju den första förutsättningen för samhället och staten.

Således måste inom hemmet finnas förutsättning för att kunna fostra dugliga samhällsmedlemmar. I hur många hem, fattiga som rika, finns denna förutsättning? Kvinnorna skapa ju hemmen, men känna inte till och ha inte inflytande på de organ, som utgöra sambandet mellan överbyggnaden och grundvalen, staten och hemmen. Kunna de då ha förutsättning att uppfostra värdiga och målmedvetna medborgare?

»Vi ha ej», säger Selma Lagerlöf vidare, »som Kristina Gyllenstierna stått på Stockholms murar, då fienden hotade. Men kom den till hemmets tröskel stodo vi där med disktrasan och kvasten, med

den skarpa tungan och naglarna för att försvara vår skapelse.»

Männe inte vi arbetarekvinnor känna, att just nu står denna fiende vid hemmets tröskel? Industrialismen och kapitalismen i broderlig förening söka nu som bäst beröva oss vad vi hålla kärast. Kunna vi se likgiltiga på hur först våra män, så våra barn sugas ut till sista blodsdroppen, för att sedan tillsammans med oss kastas på skräphögen?

Må vi hand i hand med våra kära i såväl ord som handling stå som hemmens *verkliga* väktare.

Agnes Söderquist.

Walter Crane: ARBETETS TRIUMF

Arbetets triumf.

Den som tecknat detta det arbetande folkets triumftåg är engelsmannen Walter Crane, en av föregångsmännen i en rörelse, inspirerad av socialistiska tankar och kärlek till skönheten. Dessa mäns verksamhet — en William Morris, en Walter Crane — gjorde sig känd på 80-talet, flera av Walter Cranes teckningar, som beröra arbetares kamp för ett högt mål, finnes i reproduktion i en av salarna i Folkets hus i Stockholm.

Den mest betydande och gripande av dessa bilder är denna tavla över »arbetets triumf». Den är tillägnad alla länders arbetare. Den synes mig vara en apotheos över ett framtidens 1-maj-tåg, där män och kvinnor tåga fram, glada och harmoniska i medvetandet om att deras arbete ger dem tillräcklig lön, och med spänstig gång och ädel uppsyn, såsom en följd av att de leva under bättre förhållanden än de som kämpat före dem.

Något av vad denna teckning skänker oss av fest och skönhetsglädje kan också för oss vara en verklighet redan nu,

om vi försöka höja oss över den gråa vardagens bittra verklighet genom vissheten om att nutidens kamp är en av de väldigaste insatser världen skadat för att nå högre rymder.

Högre rymder, ej blott lekamligen, utan även för våra tankar, våra önskingar och våra broderskapsidéer.

A. L-n.

Korset och stjärnan.

”Allt vad i gjorden en enda av dessa små, det gjorden I ock emot mig.”

När ett nytt liv ser dagens ljus tändes en ny stjärna på himlens fäste, står det i den gamla sången och när ett liv slocknar, faller en stjärna. Så fingo vi alla såväl vår lilla stjärna som vårt stora kors. Ty stjärnan är oss städse för liten och dess glans för matt mot vad vi önska, men korset tycka vi alltid är över hövan tungt. Och finna vi dock en gång under livets lopp, att

stjärnan har en härlig glans, så härlig att denna dess glans inget oss ängslan, då kunna vi vara vissa om att stjärnans slut är nära. Det är den reflex av det stora ljus, som ingen dödlig får se och känna närheten av, utan att antingen själv förbrännas eller också få uppleva att det ljuset slocknar.

Vilken skald har då rätt, den som sjunger att:

Stöter du också din skuta på grund, så var det dock härligt att fara!

eller den, vars visdomsregel formuleras så:

Vida bättre är att gå med ögon lyckta, än vara ljuset en gång när och se det ljuset flykta.

På sådana frågor ges väl aldrig svar, så länge människans väsen har så många arter och så länge som

Varje hjärta har sitt rum med lås, en hemlig dörr, vars nyckel ingen finner, där oljan, vilken i dess lampor brinner, är hemligheter, som med oss förgås.

ARBEJETS TRIUMF.

Men om vårt livs stjärna oftast blev oss för liten i sitt mått att skänka oss vad vi tro är lycka, nog blev oss alltid dess kors för tungt! När vi se alla korsen, stora och små, för vår inre syn, då fastnar vår blick vid det största: det måste väl vara mitt. Och så äro vi där igen med tanken som så ofta förr: varför är livet så tungt att leva just för mig och varför är det just jag, om fått det tyngsta korset att bära? Denna suck kommer från den verkligt själslidande, som har mask i roten och som fått världssmärtan i blodet, den kommer från honom, som får bära all dagens tunga och hetta — ty det är icke sant, som vi lärt i vår historia då vi gingo i skolan, att trældomen är avskaffad.

Detta att livets mening kan ligga i livets mål har väl hjälpt mången att komma över mycket, men alla de många andra kunna ju icke fatta detta, vilka aldrig satte sig ett annat mål före än det som kunde lända dem själva till direkt nytta. Utan uppföringar. Att som fabrikören "plantera

sig i den äktenskapliga krukans, gå i frö och föda nya fabrikören" är ju också en livsuppgift! Men om den sortens folk icke orkar leva så beror det väl knappast på för mycket arbete, vare sig å hjärnans eller den fysiska kraftens vägnar — oftast är det ekonomiska värdeslösheter, där det icke är egna eller "fädernas missgärningar" som framkalla skottet.

De sociala frågorna bekymra dem ej, bara de själva ha det bra, och individuellt grubbel anfäktar icke dem. De lida ej av Böjgen, detta något, som föder dvala och onda drömmar och som kan göra ett helt människoliv öde.

Men ändå ha vi i vår tid många nog av dessa, som kämpa denna till synes lönlösa kamp med makter och öde, och som aldrig orka något så länge de gå där "förbi och omkring" i stället för att söka den vägen: igenom.

Kunde flera än vad som är fallet bara tändas av den lika gyllene som bjudande regeln att när livet upphör att vara ett löfte, upphör det icke att vara en uppgift!

Att vara fri och självständig, frisk och sund till kropp och själ, det är väl dock de första och viktigaste förutsättningarna för mänsklig lycka och glädje i livet. Så länge dessa förutsättningar saknas i den oerhörda grad som nu är fallet kan icke ett folk blomstra och icke heller för detsamma lycka le.

Lärda professorer ges i uppdrag att verkställa utredningar om anledningen till den hemska blodavtappningen emigrationen, och svaret har kommit: vi sakna nationell instinkt.

En stor nationalskald, Verner von Heidenstam, har lagt följande ord i denna vägsål:

Det finns icke en avkrok i Europa där fosterlandskärleken ligger så död bakom ihåliga ord som hos oss.

Att Heidenstam en gång tog sig för att syssla med "proletärfilosofi" lända icke oss till skada. Den saken blev tvärtom tråkigast för honom själv, då det ju blottades att han givit sig in på ett område, som han inte behärskade. Men detta ger oss ingen rätt att undandra honom den beundran han

som konstnär förtjänar. Därför, om vi nu tro, att han icke heller sett till botten med vårt folklymne och med de sociala orsaker, som ligga bakom den stora utvandringen, så är icke detta ett utslag av förtuffade meningar om vad han än kan ha att säga.

Till och med Dagens Nyheter säger om dessa frågor, emigrationen, dess orsaker, folklymnet m. m., att de få icke bara dömas efter estetiska perspektiv och tidningen tillägger:

Det bör vara ursäktat om vårt folk inte med jämnamod sett sig årtionde efter årtionde gäckas i förhoppningarna på att bli herre i eget hus och slippa ett herreregemente som för friheten mindre väl förberedda nationer avskuddat sig för länge sedan.

Den som påstår att svensken saknar nationell instinkt och fosterlandskärlek förtalar honom i själva verket, även om han gör det i allra bästa avsikt. Varken Verner v. Heidenstam eller Gustav Sundbärg ha sett så djupt i hans hjärta som C. J. L. Almqvist eller biskop Tomas, som båda förstodo att friheten och självständigheten äro den enda mark på vilken den svenska nationalkänslan kan blomma.

Nej, våra skaldar, våra professorer och emigrationsfrågeutredare, vår lagstiftande församling måste läras att räkna med den sociala nöden och den sociala orättvisan i alla dess yttringar, ty "där våld på tinget råder är ofärd nära".

Om vi bara t. ex. ett ögonblick skulle erinra oss den ohyggliga fosterbarnshistorien i Malmö. Bör icke den ruska hårt i ett eller annat samvete? Alla två dock sina händer: Ja, det är ju förfärligt, men jag kan verkligen inte hjälpa det. Förändringar ske ej, tiden går och snart stå vi igen inför ett eller annat mer eller mindre förfärligt fall.

Dessa barn äro redan i sin moders liv dömda till umbäranden och allt livets elände.

Den lysar ingen stjärna, de fingo bara korset.

Vad ha de då gjort för ont, dessa värnlösa, oskyldiga små? Jo, redan med sitt inträde i livet förbryta de sig mot samhällsmoralens heliga lagar, som icke vilja veta av "osedligheten" i annat än reglementerad och laglig form!

Nå, men den onaturliga modern då? För det första så är hon i de flesta fall icke onaturlig, men övergiven är hon av sitt barns far, av vänner, av gud och hela världen och blir så många gånger otillräknelig. Mången blev kanske detta för mindre än så!

Så lämnar hon sitt barn för minsta betalning och i god tro. Icke alltid förs hon väl se, ty hon står ju ändå maktlös. Kommer hon till fattigvården och ber om hjälp, så skall hon först förete betyg på att hon själv är oförmögen till att förtjäna något. Har hon en inkomst i ett för allt på t. ex. 40 kr. i månaden, är sjuk av sorg och umbäranden, men dock något arbetsför, ja — då får hon inte ett öre. För att inte tala om hur hon hetsas och behandlas på dessa inrättningar. För det andra så, även om modern är onatur-

lig, är detta väl ingen ursäkt för att barnet får förgås. Att barn födas av i ena eller andra avscendet defekta föräldrar, är företeelser, som vi få räkna med, men är det rätt att i ett ordnat samhälle icke dessa barn räddas?

Botticelli: AFRODITES FÖDELSE.

Ack, detta "ordnade" samhälle, som låter människor födas till svält och till andlig och lekamlig ohälsa! Som har så många praktiska lagar för det och det brottet, men icke för det eller det. Varför ha vi t. ex. icke en lag om straffarbete eller livets förlust för de fabrikörer eller direktörer, som avlöna sina kvinnliga biträden från 20 till 60 kr. i månaden — en avlöning som i en storstad måste leda antingen till svält, självmord eller prostitution — reglementerad eller ej — där ej pappa och mamma stå stödjande bakom. De ta ju dock, dessa herrar, dessa unga kvinnors liv — fast systematiskt, men skall det vara mindre straffvärt? Varför döma vi den kvinna som full av förtvivlan tagit sitt barns liv, till livstids straffarbete, men låter den man gå fri, som vållat detta brott? Varför kalla vi de kvinnor som sälja sin kropp för livets uppehälle dåliga, men icke den man, som för sin lustas skull köper dessa kvinnor, dålig? Ser det inte ändå ut som om en omvärdering av värdena vore av nöden!

Det finnes så mycket oskyldigt blod som ropar på hämnd, och det finnes så många liv som be om hjälp och fordra rättvisa. Hur kan man se och förstå allt detta, men icke vilja ändra till det bästa! Hur kan man se att barn bokstavligen stympas och förgås, släkten födas och dö i trældom och nöd, folket lida, medan herremakten ensam sitter med palmer i händerna.

Hur kan man säll i himlen vara, om där man jordens klagan hör? Sjöng en gång en skald som själv svält.

Vi gå ju nu emot barnets århundrade för att sedan komma till människans. Så säger Ellen Key i sin ljusa, varma livstro. Men sannerligen, det synes icke så.

Männe inte ändå det ser ut som om vi behövde kvinnorna med nu, icke

bara för det arbete som grundlägger samhället, hemmets, utan även för det som styr samhället? Vi ha ju så mycken "manlighet" i denna styrelse. Men den manlighetens väsen klargjordes aldrig riktigt av prof. Kjellén.

Enligt första kammarens begrepp är väl det högsta grad av manlighet, att hänsynslöst trampa på folkets rättskrav och i övrigt så diplomatiskt som möjligt tillgodose icke landets, utan egna intressen.

Kvinnan är så mycket känslomänniska, säger man. Ja, väl är det! När det icke är för mycket på bekostnad av förståndet. Vi ha ju så mycken begåvning å huvudets vägnar bland dem som ordna för oss att det där bör vara plats för densamma också å hjärtats. Denna hjärtats begåvning tillsammans med hjärnans, hos män och kvinnor, har rätt att få sitt med — det tycks vara högan tid.

Korset är för stort för de många, stjärnorna för många för de få.

Julia Ström.

Bilder och situationer.

Från Norrköping.

Morgonbris' redaktion har med rätta ansett att den socialdemokratiska kvinnorörelsens tidning borde någon gång innehålla någonting även från Norrköping, vilken stad ju framför andra här i landet är arbeterskornas och redaktionen har därför anmodat undertecknad att lämna något textbidrag. Helst skulle det vara en agitationsartikel, men jag tänker att Morgonbris är välförsedd med sådant material, varför jag istället för att söka åstadkomma en sådan, giver en liten reflex ur vardagslivet.

Jag ber den ärade läsaren här i fabriksstaden att en sommarmorgon, innan maskinerna i de många väldiga fabriksalarna börjat larma, följa mig ut på Bergsbron, som är den av arbetsfolk mest trafikerade led över strömmen. Vi hejda där våra steg och låta blicken glida över de imponerande forsarna, vi insupa begärligt den av vattnet upptriskade och ännu ej av automobiler och skorstensrök fördärvade luften och finna oss rätt väl i den tidiga morgontimmen.

Men under det vi stå där, börjar strömmen av människor rinna ut över bron, från båda hållen. De komma från norr, från förstäderna och från stadens bakgator och dito gårdar, människor av båda könen. En och annan ännu spänstig yngling ses i hopen, men de flesta ha en släpande gång och böjda skuldror, en följd av hårt tryckande arbete i tidiga år samt av ogynnsamma livs- och existensförhållanden i övrigt. Och kvinnorna, de äro representerade i nästan alla åldrar; flickor, femton, tjugo år gamla, några med täcka, ja, vackra drag samt med tilltalande figur, men om man närmare iakttagert, så finner man

även hos dem någonting av trötthet eller likgiltighet. Av ungdomlig elastisk hållning varseblir man på det hela taget föga. Och de äldre, om de någonsin haft hälsans och friskhetens rosor på sina kinder, så äro dessa försvunna och ha efterträtts av blekhet eller av hektisk rodnad. Man finner hos dem talande bevis för hur fabriksarbetet och osunda bostäder ödelägger, degenererar.

Dessa skaror av människor som draga fram över bron, till fabriksalarna eller till syateljerna, det är »arbetets söner och döttrar». De äro nu på väg till ånyo en dags kamp för ett knappt, torftigt bröd. Sömntyngda ögon blicka likgiltigt på den vaknande staden. Men signalerna ljuda, det är ej tid att dröja i tankar som tränga sig på utan framåt, fram till fabriksportarna innan dessa stängas. Att komma ett visst antal minuter för sent är detsamma som avdrag på dagspenningen, och det har man ej råd till, ty den är i allmänhet inte för rikligt tilltagen ändå. In i fabriken, bland larmande maskiner, i dammfylld kvalmig luft, in i tränga vindskupor och kyffen, att trampa symaskinen!

Här öppna sig vida reflexionsområden. Hur frestande att följa en av arbeterskorna, att närmare se hur de ha det under arbetet eller annars. Hon därborta med den trådslitna kappan, som hon trots allt slit och släp ej kunnat fått ersatt med en ny, därför att hon har ett barn att draga försorg om. Eller henne, som hastar över bron, bortåt torget. Hon har försovit sig, och varför hon försovit sig, det kan man förstå om man ser att hon har ett litet paket på ena armen, som rymmer något extraarbete, varmed hon med uppoffring av några nattens timmar sökt bereda sig något välbehöfligt tillskott till veckolönen. Nu är det brådaste säsongen, nu forceras arbetet, nu är ej tid till rast eller ro.

Förmiddagen går till ända. Fabriks-signaler ljuda ånyo och lik flockar lös-släppta fåglar strömma arbetarmassorna ut, ut från kvalmig luft till stekande hetta & dammuppfyllda gator. Man och hustru ser man båda komma från fabriken och hustruns middagsvila blir nu att hastigast iordningställa måltiden. Till frukost blev det för henne bara litet kaffe, kvalmet i fabriken och het-tan och den kvävande atmosfären i hemmet gör att maten ej smakar henne nu, när hon så väl behöfde ett starkande mål. Hon tar en tår ur kaffe-pannan igen. — Sådan blir dieten och en sådan diet får sina följder.

Den långa arbetsdagen i hetta och larm ändas. Utmattade, nästan apatiska, bege sig arbetsmyrorna till hemmen. Och hur en stor del av dessa äro beskaffade, det vore någonting värt att tala om. En stor del arbeterskor äro inneboende hos arbetarfamiljer, som måst ordna det så för att få ihop till hyran. Det blir billigaste sättet att bo och om än inneboendesystemet ej företer sådana skuggsidor här som i Stockholm, så medför det dock allvarsamma olä-

genheter av flere slag. På det hela taget är det ju upprörande att människor sammanpackas i tränga rum, varigenom de varken bli i tillfälle till att erhålla erforderligt lugn eller vila om dagen i händelse av sjukdom eller opasslighet, eller frisk luft under natten. Matos

Goya: MJÖLKSURRAN.

förenar sig med utdunstningar från våta eller svettiga kläder, allt detta får arbetaren inandas under natten, därmed börjas förstörelseverket i hans lungor, ett förstörelseverk, som arbetaren omedvetet ger på hand åt genom att låta sin utschassade kropp under sömnen vara liggande böjd och ihopdragen.

Några av de unga arbeterskorna, syflickor, fabriksarbeterskor, bege sig på kvällen ut, i parker och promenader, sak samma vart. Deras lungor törsta efter ren luft, men själva reflektera de inte så mycket däröver, tröttade som de äro. I parkerna möter dem bättre lottade »systrar», överklasskvinnor, som mer eller mindre tillfälligt befinna sig inne i staden sommartiden. Den unga arbeterskan suckar. Hon ser överklasskvinnan, som har privilegiet att leva och må väl utan att arbeta, hon ser den luxiöst utstyrdade damen, ser hennes graciösa gestalt och hon tänker: det är ej för mig och mina likar att vara graciös och klädd i siden.

Hon fortsätter uppåt promenaden, den unga arbeterskan, under känsla av otillfredsställelse med tillvaron, med allt detta trista enahanda. Ack, där äro många som gå som hon i kvällen, med domnande tankar och utan bestämt mål. Hon träffar samman med en bekant yngling, som liksom hon dagligen kamperar för tillvaron i en kvav arbetslokal, en yngling som liksom hon finner tillvaron trist och känner längtan, han vet inte efter vad. De göra sällskap, samtala om likgiltiga saker, om vad som helst. De vända om och skrida hän åt motsatt håll, mot promenadens ensliga gömslen utmed Saltängen. Där äro de för sig själva, där ha de båda armodets barn åtminstone varann, och utan att ha ens en tanke åt följderna av en för-

bindelse, låta de den eländiga verkligheten försvinna i en sinnesberusning.

Så skifta bilder och situationer i fabriksstaden, så förrinner år efter år, medtagande i sitt lopp arbetarfolks hälsa och förhoppningar. En och annan arbeterska räddas ur slaveriet genom äktenskap och blir mor till barn med klen tillmätta krafter, vilka sedan i sin ordning få släpa sig fram under kapitalets ök. Andra få genom äktenskap sin ställning sju resor förvärrad. Och de övriga? Hur många är det ej som utmärklade av slit och släp falla offer för bröstsjukdomar, dö å fattigsjukhus eller i armod i något trångt kyffé — att nu inte tala om dem, som dragits med av malströmmen och efter en mer eller mindre kort glansperiod sluta i namnlöst elände.

Hur många hundrade arbetarkvinnor nödgas ej föra en tillvaro, som är sämre än slavens på sin tid var? Men säg dem det öppet och ärligt i ansiktet, säg dem, att de äro oskyldiga offer för olyckliga förhållanden, och det skall befinnas att de flesta av dem inte vilja höra sådant tal. Försök att samla dessa trälände, för att få förklara för dem att de måste intressera sig för sin tid, att de måste eftertänka vad som väntas dem när deras bästa krafter äro brutna, att det gives möjlighet för även dem att bevaka och tillvarataga sina gemensamma intressen, att förbättra sin ställning i ekonomiskt avseende, försök det och man skall till sin stora förvåning finna det vara fruktlöst. Inom textil-industrien finnes det ej så få för arbetarklassens livsintressen intresserade kvinnor, men bland sömmerskorna — — —. De sitta i vindskupor och kyffen, lutade över symaskinen så det stinger och svider i bröstet, de sy så fingrarna värka och domna och de ansträngda ögonen förlora sin glans, och nog klaga de mången gång över sin hårda lott, men varje försök att föra Jem samman för att för dem få klargöra hur det är och hur det borde vara, ha ändock varit förgäves.

Man har rätt att till dessa arbeterskor ställa den frågan: Skola de aldrig lik andra av sin klass vakna upp till besinning, till inseende av sin usla ställning? Skola de ej vilja lystra till de väckelserop, som ljuda i vår tid, följa med mot en lyckligare tid, dit vägen nu ligger öppen och klar för var och en som vill beträda den?

Ceres.

**Redovisning av Morgon-
brisblomman införes i
nästa nummer.**

Fattigdomens förbannelse!

Hör! — Det brusar, det susar en medryckande, härlig melodi där ute i naturen. Det är från den lilla vårbäcken, som så glatt och hurtigt hoppar fram över tuvor och stenar; det är från den mildt susande björkens knoppande kvietar, som denna ljuva, underbara melodi ljuder. Våren, den härliga, efterlängtnade våren har banat sig fram genom mörker och stela, kalla isfördämningar, den låter sina varma solstrålar väcka liv och fågning åt allt som tungt slumrat in i den långa, mörka vinterdvalan.

Men nej, det är för mycket att säga *allt*, det finnes hem i trånga, trånga gränder, dit aldrig en glimt av solen når, där aldrig mörkret skingras, utan tätare och tätare sveper sin hemska slöja om de arma, som där nödgas bo.

Just i en sådan trång, mörk gränd bodde en arbetarfamilj med sina fyra små barn. Mannen hade under de sex år de varit gifta varit en arbetsam, nykter arbetare, men fastän han skötte sig mönstergillt var lönen för hans arbete så ringa, så det var svårt nog att få den att hinna till det nödvändigaste. Men ännu hade ödet ej varit nog grymt, ännu hade det ej utfört sitt hemska verk. Det låg och ruvade på sin mörka plan, och nu, när våren arbetade med sol och värme där bakom gränden, nu var planen färdig, nu gick detta *öde* att lägga sin hand till verket.

Det var åter en arbetsdag och mannen knogade iväg till grottekvarnen. Han gick genom den dystra, mörka gränden ut på den stora, solbeglänsade gatan. Åh, vad solen gjorde ont i hans ögon, han bländades, han var ej van vid sol och ljus, i mörkret låg ju hans hem, mörker och sot hänskade ju på fabriken där han arbetade, överallt famlade han i mörker; ej underligt då att han bländades av vårsolens starka strålar.

Nu var han framme vid fabriken. Han bejdades av portvakten, som lämnade honom den lilla innestående lönen och betyget. Vad... Vad var meningen...? En avgrund så hemska öppnade sig för honom och han såg sin hustru, sina kära små och sig själv nedslungade i densamma för att så akta, sakta, men långsamt förgås i dess djup. Hur skulle det bli där hemma nu? Skulle han tala om det skedda för henne, hustrun, skulle hon orka med det hårda slaget, ho! som var så klen, hon som alltid hade fått stå åt sidan för att han och barnen skulle få de bästa matbitarna? Jo, han var tvungen, han kunde ej ensam bära sin bittra sorg, och hon, hon skulle nog med milda, tröstande ord söka lindra sorgen. Men ack, hon kunde nog snart stupa, hon var ju så klen. Den lille var ju blott fyra månader och han skulle ha sin näring från moderns bröst. Men modern, var fick hon sin näring? De magraste, de minsta bitarna fick hon, hon som skulle behövt få de största och de bästa för att kunna själv

stå ut och sedan kunna ge åt barnet dess livskraft.

— Han gick och gick. Nu var han åter ute på den solöverglänsta gatan. Han gick denna fram som gällde det livet, han var så rädd. Solen såg så gäckande ut och i hans öron ljödo portvaktens avskedsord. Över allt såg han bara detta hemska: *Arbetslös*.

Nu var han framme vid sin mörka gränd... Han gick in. Hustrun blev blek när hon mottog det dystra budskapet, men då hon såg mannens modsvika, då hon såg den kraftfulla gestalten skaka av hejdlös gråt, då rätade hon sin lilla späda kropp, då blev hon så modig och stark, och hon tröstade honom så, som endast en hustru och moder kan trösta.

Dagarna släpade sig långsamt fram för de arma, de hungrande i gränden. Bördan blev dock allt tyngre, ej en ljusgimt ville tränga sig igenom mörkret. Intet arbete fanns för den utstötta mannen. Vart han gick och sökte hade det varit många, många före honom, vilka även de mötts av ett kallt: Nej! Han var ej ensam om att bära arbetslöshetens tunga kors.

En dag gick han ut, dystrare än vanligt. Hustrun hade sett honom stoppa något i rockfickan. Det var väl någon kär husgerådssak, som skulle vandra till stampen, för att där förvandlas till pengar, eller kanske... kanske var det... Nej! Nej! hon ville ej tänka sig det.

Hon gick bort till skafferiet, tog fram ett litet skrin, som gömde hennes käraste skatter och där hon under stök-dagar brukade lägga sina vigselringar. Hon öppnade med darrande händer locket. Ett skrik banade sig fram över hennes läppar och hon sjönk förtvivlad ned vid soffan, där de tre äldsta barnen sutto. De stirrade förskräckta på sin gråtande mor, de hade aldrig sett henne falla en tår. Nej, ty hon hade alltid kämpat emot, då tårarna velat komma fram. Men nu, nu kunde, nu orkade hon ej längre strida, nu hrast det loss, tårarna störtade våldsamt ned för hennes bleka kinder. Ack! ringarna voro borta! Hon slingrade sina armar omkring barnens skälvande kroppar, hon slöt dem tätt intill sig. »Barn, barn», viskade hon, »vi äro så fattiga. Mätte ni slippa att som edra föräldrar ständigt vandra i mörker, mätte ni få skåda ljuset och värma er vid vårsolens varma glöd.»

Timmarna gled, den ena efter den andra. Mannen dröjde. Hustrun blev orolig. Det skulle väl snart varit uträttat och han skulle väl nu kunna vara hemma med mat åt dem, som hungrade.

Mat — tänkte hon. Ack, hon visste ej vad pengarna — pengarna för hennes vigselringar — i kväll skulle offras för. Du arma kvinna, hur hade du ej redan länge lidit, men ännu var det ej slut. Det bittraste, det gräsligaste lidande har du ännu kvar.

Nu vaknade den lille gossen där borta i vaggan. Hon stapplade fram, tog upp honom, satte sig vid spiseln och räckte

honom sitt bröst, som han med begärlighet började suga. Han sög till sig den näring, som ännu fanns. Hon kände sig så svag, det svindlade för hennes ögon och det kändes så tomt och ihåligt i hennes bröst. Å! hon hade velat somna in från allt. Men nej, hon hade ju barnen, och hon kramade den lille som tyckte hon någon ville taga den ifrån henne. Nej! Nej! Hon öppnade upp sina trötta ögon, hon ville vara modig och stark. Nu slog klockan 11. Det var ju midnatt snart och mannen hade ännu ej kommit. Jo, tyst, nu knarrade det av steg därute i farstun. Nu tog det i dörrvredet och mannen kom raglande in. O fasa! Han var ju drucken! Hans blick var vild, han var hemska att skåda.

En rysning gick genom hustruns kropp. Hon blev rädd, rädd för sin egen man, ty hon hade aldrig förr sett honom sådan som nu. Nu förstod hon till vilket elände hennes ringar hade offrats.

»Fram med mat», röt mannen ilsket.

Som en skygg liten hind stapplade hon fram till skafferiet. Hon sökte och sökte, men ack! Tomt, var hon såg. Jo, se där stod ju ett par potatisar och en sillbit. Hon dukade fram det på bordet åt mannen. Han stirrade på potatisen och sillen, så slungade han tallriken med dess innehåll mot skafferiet där hustrun stod, den träffade henne vid tinningen. Ej en klagan hördes från hennes läppar. Mannen blev vildare och vildare. Han fattade hårt hennes arm och befallde henne laga annan mat och då hon skälvande viskade att hon hade intet att laga av, stötte han henne hårt i bröstet.

Hon sjönk kvidande ned på golvet. En blodström sipprade våldsamt fram ur hennes mun. Hon slöt sina ögon, det såg ut som ville hon slumra. Men nu reste hon sig och famlade efter vaggan, där hon hade lagt den lille. Samlande sina sista krafter lyfte hon honom upp ur vaggan. Hon lindade sin ena arm omkring den lilles magra hals, den andra om hans veka, lilla kropp. Å! nu orkade hon ej mer. Hon sjönk ned, en blodström från moderns mun färgade den lilles vita skjorta. En suck, så djup, så tung, och allt blev tyst. Den arma, lidande kvinnan hade slumrat, slumrat för att aldrig vakna mer.

Hennes stelnade arm omslöt hårt den lilles hals. En liten hand sökte sig in till moderns barm. Ett rosslande hördes och så var allt slut. Den lille hade som modern slumrat in från allt lidande och all nöd. En hemska tystnad rådde i det dystra hemmet, endast mannens högljudda snarkningar ljödo störande: Det lät som bojors rassel.

I soffan lågo tre moderlösa små. De två minsta hade somnat, men den äldsta fick ingen blund i sina ögon. Det slet i hennes tarmar, hon var så hungrig. Hon stirrade på den röda fläcken där nere på golvet och på lille brors blodstänkta skjorta, hon kunde ej förstå varför de sågo så ut och varför de lågo

på golvet. Hon stirrade tills hennes ögon överallt såg röda fläckar och tills hon av trötthet somnade in.

Därute låg den ljumma vårnatten som en svart, mjuk slöja över staden. Bäckan sorlade, men nu ej så hurtigt, så glatt som när solen strålade. Det lät i den tysta natten som klagande ångestskrik från trenne hungrande, moderlösa små.

Dagen grydde. Nattens svarta slöja skingrade sig. Lik en ridå gick den opp, visande en mörk, dyster gränd, där livets hemskaste skådespel uppförts.

Mannen, fadern, har fått sin dom av samhället. Men samhället självt, som genom sin orättvisa ordning är saker till så många brott, när får det sin? När blir det rätt och sed att ingen skall vara fattig, att ljus och värme skall delas lika åt alla, att skuggorna draga sig bort från vårt liv och att solen får lysa på en och var.

Hilda Olsson.

Kooperativa Kvinnogillesförbundets fjärde kongress

avhölls i Folkets hus' P-sal onsdagen den 28 juni.

Kongressen öppnades och deltagarna välkomnades av förbundets ordf., frkn Anna Johansson. Fru Pihl, Sandviken, erinrade med några enkla men varma ord om den förlust som sedan föregående kongress drabbat hela den kooperativa rörelsen genom Martin Sundells, initiativtagaren till den svenska gillensrörelsen, död.

Till kongressens ordf. valdes frkn Anna Johansson, Stockholm, och fru Maria Pihl, Sandviken.

Representerade voro 27 gillen med 28 ombud. Styrelse och revisionsberättelserna godkändes. Av den förra framgick att förbundet den 1 jan. 1909 hade 84 gillen med 3,320 medl.; vid årets slut funnos 109 gillen med 3,761 medl.; f. n. finnas 114 gillen med 2,909 medl. Under 1910 har förbundets räkning hållits 134 föredrag för tillsammans 11,215 personer. En agitationsbroschyr om 50,000 ex. har tryckts och utdelats.

Vid föregående kongress fick styrelsen i uppdrag att ordna insamlingen till Brunnsviksstipendier. Styrelsen hade låtit trycka 25,000 märken för insamlingen och ha dessa i det närmaste slutsålt. År 1909 sände förbundet fem stipendiater till Brunnsvik, år 1910 tre. Från 1910 års stipendiater upplästes en till styrelsen insänd tacksamhetskrivelse.

Till kongressen hade inkommit 14 motioner, därav 8 angående agitations- och upplysningsarbetet, 2 om sammanslagning av gillen och kvinnoklubbar, 2 om stipendiemärkenas valör, 1 om butikstängningsfrågan samt slutligen 1 om förändring av förbundsstadgarna, avseende att gillenas tillhörigheter vid eventuell upplösning skola tillfalla förbundet.

Med stort intresse diskuterades de motioner, som avsågo indragning av stipendierna till Brunnsvik. Särskilt klandrades de stipendiater, som ej ägnat sitt arbete *ensamt* och *främst* åt gillensrörelsen, utan även arbetat inom de soc.-dem. kvinnoklubbarna och som t. o. m. skrivit i Morgonbris, men ej, som de egentligen bort, i Kooperatören. Diskussionen var för övrigt nästan ett återupprepande av föregående kongress' diskussioner i samma fråga. Kongressen avlog förslaget om indragning av stipendierna.

Beaktansvärda voro tvenne motioner, som avsågo anordnande av föreläsningkurser i Kooperation. Dessa motioner hade tillstyrkts av förbundsstyrelsen och bifölls utan vidare diskussion med ett tillägg, att frågan skulle upptagas av respektive distriktsstyrelser.

De två motionerna om sammanslagning av klubbar och gillen tycktes även samla ganska stort intresse, trots att även denna fråga behandlades föregående kongress, men något nytt resultat vanns ej genom diskussionen.

Styrelsen fick i uppdrag att även kommande år utsända stipendiemärken, ehuru av annan valör. Efter behandlingen av samtliga motioner företogs val av styrelse och revisorer. Ur styrelsen voro frkn Agnes Jonsson och fru Ester Sundell i tur att avgå. Båda omvaldes.

Nästa kongress hålles om två år i Stockholm.

Som sista punkt på dagordningen var upptaget ett anförande av hr Ax. Påhlman om »Kvinnogillenas arbetssätt». Föredraget innehöll många goda och instruktiva synpunkter, varav deltagarna säkerligen kunna ha stor nytta. Inled-

ningen föranledde ej till någon diskussion utan fick tjäna som avslutningstal.

Kongressen avslöts med »kooperatörernas sång», varefter företogs utfärd till Haga med gemytlig stämning och vackert väder.

A. S.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Från Karlstads kvinnoklubb.

Genom Hulda Andersson.

Karlstads socialdemokratiska kvinnoklubb diskuterade på sitt senaste möte skyddslagsstiftningsfrågan.

Under diskussionen framhölls den meningen, att den riktning skyddslagstiftningen nu tagit är för oss kvinnor minst sagt otillfredsställande. Lagen om förbud för kvinnors nattarbete har ju gjort, att en stor del av de inom industrin bäst avlönade kvinnorna blivit utestängda från sitt arbete och därigenom berövade sina försörjningsmöjligheter. Däremot kommer ej lagen i någon som helst mån att verka för dem som i främsta rummet behövde skyddas, t. ex. hemarbeterskor, & mindre verkstäder arbetande kvinnor (så songarbeterskor), hotellbetjäning m. fl.

Skyddslagstiftningen går ju närmast ut på att skydda det kommande släktet för degenerering. Hemarbeterskornas ställning är kanske sämst av alla, och det är även en stor del kvinnor som ha barn, vilka sysselsätta sig med hemarbete. I sådana fall får många gånger ett enda rum användas till kök, sov- och arbetsrum, och det är klart att detta blir osunt och inverkar menligt både på kvinnorna själva och på barnen. För dessa har ingenting gjorts på lagstiftningens väg.

I händelse vi ha att vänta ytterligare skyddslagstiftning för inom industrin arbetande kvinnor, men ej för män, skulle detta ha till följd, att kvinnorna ej kunde användas till arbete på fabriker, utan bli ännu mer hänvisade till hemarbete. I så fall fordra vi i enlighet med partikongressens år 1911 gjorda uttalande, att det i samma mån det skyddslagstiftas för kvinnor även göres detta för män.

Klubben gjorde till sist det uttalandet, att ställa en uppmaning till de socialdemokratiska kvinnoklubbarna landet runt att upplaga frågan till behandling på sina möten. Även vore önskligt om riksdagsmannakandidaterna på valmötena kunde klargöra sin ställning till frågan. Där så fordras böra opinionsmöten anordnas, där kvinnorna kunna komma i tillfälle att påvisa sina önskemål rörande skyddslagstiftningen.

Övriga arbetaretidningar ombedes intaga ovanstående.

Från Nyköpings och Oxelösunds kvinnoklubbars kvartalsmöte.

Genom Mathilda Olsson.

Nyköpings och Oxelösunds kvinnoklubb avhöll sitt senaste kvartalsmöte 28 maj i Oxelösund. Därvid diskuterades med intresse flera viktiga frågor. Angående det stundande riksdagsmannavalet beslöts att efter bästa förmåga delta i det förberedande valarbetet och att bestämt fordra av den korade kandidaten att han med energi arbetar för kvinnofrågans snara lösning.

Angående föreläsningverksamheten uttalades ett skarpt ogillande av den slöhet och intresselöshet som visas av arbetsklassen och icke minst bland kvinnorna då det ju är kunskap och upplysning vi böra sträva efter. Mötet beslöt ock att, om möjligt, i sommar anordna en konsert av Stockholms kvinnoklubbens sångkör.

Drick alltid

A.-B. Förenade chokladfabriker, Stockholm.

Adressförteckning.

Soc.-dem. kvinnokongr. arbetsutskotts
ordförande.

Agda Östlund, Upplandsgatan 61, 3
tr., ö. g., Stockholm.

Morgonbris' redaktion:

Anna Lindhagen, Stockholm.

Morgonbris' expedition:

Signe Svensson, Upplandsgatan 85, 4
tr., Stockholm. Allm. tel. 244 36.

Aktiebolaget

Stockholms Folkbank

Huvudkontoret: Klarabergsgatan 23.

Kommendörsgatan 25.

Avdeln.-kontor: Barnhusgatan 16.
Fleminggatan 59 B.

Depositions-Ränta } 5 proc.
Kapitalräkn.-Ränta }

Sparkasse-Ränta 4 $\frac{1}{2}$ proc.

Kassafack från kr. 5 pr år.

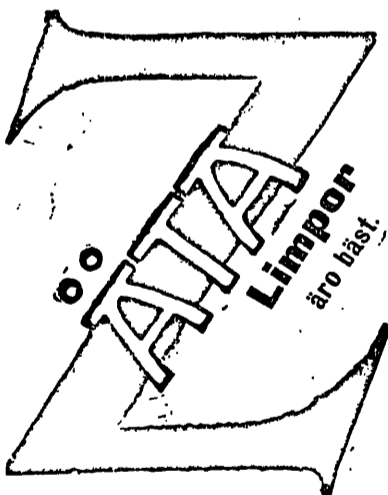
Postsparbanken.

Statens garanti. Motböckerna
gälla över hela riket.

Ficksparbössor tillhandahållas.

Kvinnan motarbetar
sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäk-
ring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På
grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre
premier i **DE FÖRENADE**. Premiëbe-
frielse vid sjukdom och olyckefall, m. fl. för-
måner.

Svenska Livränteförsäkringsbolaget

Framtiden

— ömsesidigt —
STOCKHOLM.

Folkpensionering.
Folkförsäkring.
Livförsäkring.

Arbetarebanken

Kornhamnstorg 61.

Mottager deposita till förvar.

C. W. SCHUMACHER, Kungl. Hovleverantör
17 Norrlandsgatan 17
STOCKHOLM

SPIS- och KNÄCKEBRÖD

Många sorter, oöverträffade i välsmak och näringsvärde.

Följande utlåtande föreligger om dessa tillverkningar:

»På begäran av Herr Fabrikör C. W. Schumacher har jag under flera år upprepade gånger dels
övervakat tillverkningen av, dels analyserat av honom tillverkade sorter av *delikatess-spisbröd*, *spisbröd*
och *knäckebröd*.

Jag har därvid funnit, att dessa Herr C. W. Schumachers brödsorter på grund av
högt näringsvärde (högt halt av stärkelse och protein) *renhet* (frihet från främmande inbland-
ningar) samt *torrhet och mörhet* (vattenhalt mindre än 10 procent)

äro att anse såsom stående i främsta rummet beträffande kvaliteten. Klibhalten är ringa och ej
större än den för prima bröd av dessa sorter normala.

Stockholm den 8 april 1911.

G. Lagerheim, Professor vid Stockholms Högskola.

OBS! "Svenska veckans" Stella spisbröd rekommenderas.
omtyckta nyhet

Bengt E. Pettersson

SKOMAGASINER

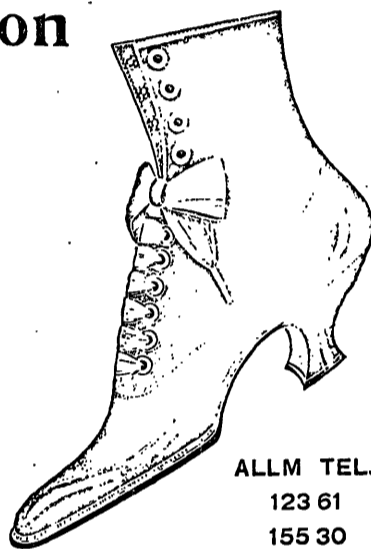
92 DRÖTTNINGGATAN 92

5 OLOFSGATAN 5

Välsorterat lager av starka, eleganta och
moderna skodon för damer och barn.

OBS! Alla slags beställningar emottagas och
utföras skyndsamt.

Reparationer emottagas och utföras väl och
billigt.

ALLM TEL.

123 61

155 30

Pomril,
Citronil,

tillverkat av rörsocker och
citronsaft,

Sockerdricka,
Vichy- och Sodavatten.

A.-B. POMRIL,
STOCKHOLM.

Riks 10285, 10685.

Allm. 7686, 9501.

Nyhets Magasinet,
Falköping.

— Nils Adamsson. —

i Sprutor, Sköljkannor, Dambindor. Många
nyheter. Priskurant gratis.

Filial i Centralpalatset, Stockholm.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av stör-
sta fullkomning och ger största valuta.
Vi bjuda fullaste garanti för att de
med vårt firmamärke försedda maski-
nerna äro ett fabrikat, som på teknikens
nuvarande ståndpunkt är det högsta
som kan uppnås och överträffas icke
av något annat fabrikat. Särskilt för-
månliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären **SOLIDAR**,
Vasagatan 52, STOCKHOLM.

**Malmbergets soc.-dem. Kvinno-
klubb** har ordinarie möten 2:dra och sista
måndagen i varje månad kl. 8,30 e. m. i Fol-
kets Hus. Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb av-
håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje mända-
gen varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl.
8,00 e. m. Styrelsen.

Furulunds soc.-dem. kvinnoklubb
avhåller ordinarie möte tredje tisdagen
varje månad i godtemplarsalen kl. $\frac{1}{2}$ 8
e. m. Styrelsen.

**Hälsingborgs soc.-dem. kvinno-
klubb** avhåller möte 1:sta och 3:dje mända-
gen i månaden i Folkets Hus' F-sal kl. 8 e. m.